

Špinaví dinosauři

Hnutí DUHA

Česká republika patří k evropským rekordmanům v exhalacích oxidu uhličitého. Příčinou jsou hlavně obstarožní, špinavé uhelné elektrárny. Co s tím můžeme udělat?

Vydalo Hnutí DUHA, říjen 2005

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

A › Bratislavská 31, 602 00 Brno
T › 545 214 431
F › 545 214 429
E › info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Vytištěno na recyklovaném papíře.

ISBN: 80-86834-11-5

Vydání této publikace umožnila laskavá finanční podpora Oak Foundation.

Dvanáct tun. Takové množství oxidu uhličitého, hlavní příčiny globálních změn podnebí, připadá na každého obyvatele České republiky. Patříme k zemím s nejvyššími exhalacemi v Evropě.

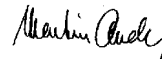
Hlavní příčinou je zastaralá uhelná energetika. Jen největší elektrárna v Pruněřově vypouští do vzduchu více znečištění než všechna česká osobní auta dohromady.

Hnutí DUHA prosazuje účinná opatření ke snížení znečištění. Klíčovou příležitostí bude takzvaný národní alokační plán pro druhé kolo evropského obchodování s emisemi, který musí vzniknout v příštích měsících.

Vláda v něm rozhodne, jaké množství oxidu uhličitého mohou až do roku 2012 vypouštět domácí hutě a železárny, rafinérie, chemičky, vápenky či cemenárny a také samozřejmě uhelné elektrárny. Proto je důležité, aby tentokrát už vyžadovala účinné snížení

znečištění. Hnutí DUHA a další ekologické organizace navrhuje stanovit limit na 85 milionů tun ročně: tedy omezení exhalací v příslušných odvětvích o šest procent.

Není to nic světoborného. Ale energetické společnosti to bude motivovat k investicím do moderních technologií, které využívají čistější paliva než uhlí nebo spalují účinněji. Podpoří efektivnější, více konkurenceschopná odvětví a vytvoří nová pracovní místa. Tato publikace shrnuje hlavní údaje o problému i možných řešeních.

dr. Martin Ander
ředitel Hnutí DUHA

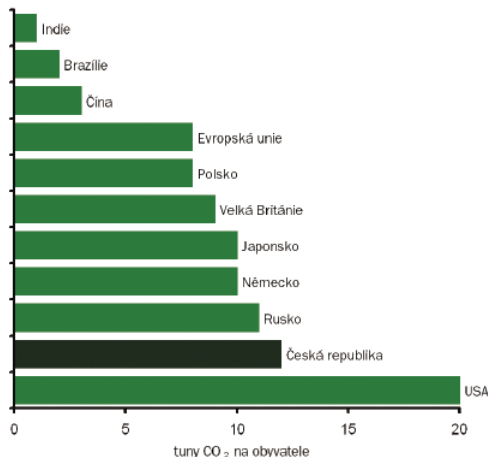
České znečištění: mezi rekordmany

Česká republika se zhruba 12 tunami na obyvatele a rok se řadí mezi evropské rekordmany v exhalacích oxidu uhličitého. Dokonce i v žebříčku průmyslových zemí celého světa patří mezi druhou pěticí nejhorších znečišťovatelů.

Ještě slabších výsledků dosahujeme, pokud se podíváme, kolik exhalací připadá na jednu vyrobenou korunu hrubého domácího produktu. Prestižní organizace OECD – sdružení světových průmyslových zemí – nedávno varovala: v tomto srovnání je Česká republika nejhorší ze všech třiceti členských států.

Navíc se s tím už léta skoro nic neděje. Vláda schválila program, podle kterého mají exhalace do roku 2020 klesnout o 30 %. Soustavné snižování znečištění slibuje také energetická koncepce. Ale ve skutečnosti se velikost emisí už asi deset let prakticky nemění. Zůstává hrozivě vysoká.

Exhalace oxidu uhličitého na jednoho obyvatele ve vybraných zemích

Zdroj: World Resources Institute 2005

Vědci zjistili, že pokud se nepodaří snížit znečištění, bude přibývat katastrofálních povodní. Česká republika patří mezi evropské rekordmany v exhalacích oxidu uhličitého, hlavní příčiny globálních změn podnebí.

Uhelní dinosauři

Hlavní příčinou vysokého českého znečištění jsou obstarožní uhelné elektrárny v kombinaci s vysokou energetickou náročností průmyslu.

Sedmnáct velkých uhelných elektráren vypouští 48 milionů tun oxidu uhličitého ročně, tedy více než třetinu domácích exhalací. Odpovídá to zhruba 24 milionům osobních automobilů: asi šestinásobku počtu, který jezdí po českých silnicích.

Uhelné elektrárny také tvoří sedm z deseti největších našich zdrojů exhalací. Snížit znečištění o pouhých 10 procent by mělo přibližně stejný účinek, jako kdyby u nás úplně skončila kamionová doprava. Samotný ČEZ vypouští 35 milionů tun oxidu uhličitého ročně – tedy asi tolik, jako činí kompletní emise Litvy, Lotyšska a Estonska dohromady.

Fosilní faktor

Studie Hnutí DUHA propočítala takzvaný fosilní faktor jednotlivých českých uhelných bloků: tedy kolik tun oxidu uhličitého vypustí při výrobě jedné megawathodiny elektřiny. Nejhorších výsledků dosahuje elektrárna Vřesová (Sokolovská uhelná) s fosilním faktorem 2,5; následují Mělník 1 provozovaný společností Energotrans (1,8) a Hodonín (ČEZ 1,4). Poměrně nejlepší jsou černouhelné Dětmarovice (ČEZ), které dosahují 0,9. Pro srovnání: fosilní faktor průměrné americké či britské elektrárny na zemní plyn činí pouze 0,5.

Vysoká závislost na hnědém uhlí je také hlavní příčinou, proč české společnosti vycházejí špatně z mezinárodního srovnání. Konzultační společnost Price-

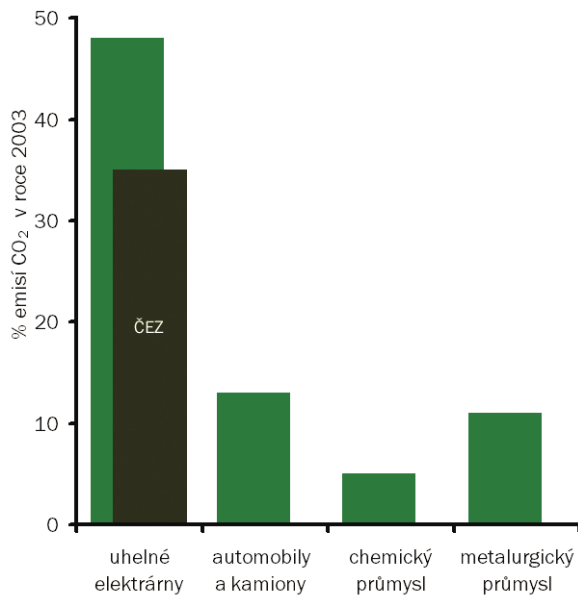
waterhouseCoopers spočetla fosilní faktory velkých evropských elektrárenských koncernů. Kdybychom mezi ně zařadili ČEZ, ocitne se skoro na konci druhé třetiny žebříčku: navzdory svému poměrně silnému parku atomových reaktorů.

Snížení exhalací z uhlénných elektráren proto patří mezi klíčové kroky, které musí vláda podniknout.

foto: Jan Kovalzig

Odkud pocházejí české exhalace oxidu uhličitého

Zdroj: MŽP 2005

Alokační plán 2008–2012

Klíčovou příležitostí ke snížení znečištění je druhé kolo evropského obchodování s emisemi, které začne v lednu 2008.

Vláda bude už v příštích měsících s předstihem rozhodovat, jaké množství exhalací dovolí průmyslovým společnostem zařazeným do obchodování: elektrárnám, hutím, chemičkám, cementárnám a dalším. Takzvaný alokační plán je jedním z nejdůležitějších českých ekologických verdiktů příštích let.

Může totiž dinosaury přimět, aby začali s omezováním znečištění. Pro začátek by vláda měla stanovit mírné snížení exhalací z příslušných odvětví: na 85 milionů tun, tedy o šest procent oproti roku 2003. Podniky tak dostanou jasný signál, že mají investovat do čistých technologií. Energetické společnosti budou preferovat paliva s nižšími měrnými emisemi.

Přiláká to investice do moderních průmyslových odvětví. Vzniknou nová, perspektivní pracovní místa.

Autorizace nových elektráren

Životnost velké části českých uhelných elektráren skončí v příštích patnácti letech. ČEZ představil plán jejich náhrady, který je opět založený především na hnědouhelných zdrojích – sice poněkud modernějších, ale pořád hlavně hnědouhelných. Znamená to, že by domácí energetika na desetiletí zůstala silně zaměřena na špinavé palivo.

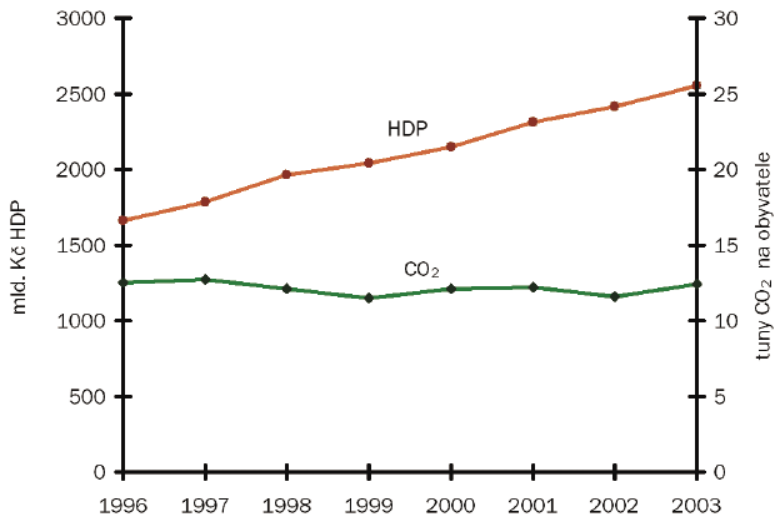
Ale ministerští úředníci musejí schválit takzvanou autorizaci jednotlivých elektráren. Zákon vyžaduje, aby přitom brali v úvahu také ekologické dopady každého projektu. Neměli by proto plány ČEZ prostě

jen odkývat. Hnutí DUHA prosazuje, aby ministerstva přiměla energetického molocha k nahrazení části kapacity čistějšími zdroji na zemní plyn.

Rozšiřování uhelných dolů

Na velikosti exhalací se podepíše také rozhodnutí, zda obětovat další obce v Podkrušnohoří rozšiřování uhelných dolů. ČEZ si naplánoval, že pokud vláda kývne na demolici Horního Jiřetína a Černic, bezprostředně ohrožených vesnic na Mostecku, postaví k naplánovaným elektrárenským blokům ještě dva navíc (v Prunéřově a Počeradech). Nejde tedy pouze o domovy skoro dvou tisíc lidí. Spálení navíc vydo-
lované suroviny by také způsobilo další znečištění odpovídající kompletním českým exhalacím za více než dva a půl roku.

Někteří velcí znečišťovatelé argumentují, že pokud se nebudou moci zvyšovat exhalace, zastaví se růst české ekonomiky. Vývoj posledních let ukazuje, že se mýlí. Ačkoli se znečištění prakticky neměnilo, ekonomický výkon soustavně stoupal.

Zdroj: MŽP 2005, ČSÚ 2005

Čistější energetika

Technologie ke snížení exhalací oxidu uhličitého – především znečištění z uhelných elektráren – jsou na stole. Mohou během několika let omezit český příspěvek ke globálním změnám podnebí o miliony tun ročně.

→ Na každou vyrobenou korunu hrubého domácího produktu spotřebuje česká ekonomika 1,8násobně více energie než patnáct původních států EU. Vinu na tom nesou hlavně zastaralé technologie. Důsledkem je vysoké znečištění i zbytečné náklady, které snižují konkurenceschopnost domácích firem. Nutná je proto modernizace průmyslu: tedy motivace k investicím do energetické efektivity.

→ V příští generaci českých tepelných elektráren ještě nesporně bude řada hnědouhelných zdrojů – na tom se shodují všichni. Ale část své kapacity mohou

ČEZ a další energetické společnosti nahradit čistějšími palivy: zemním plynem a černým uhlím.

→ Pomůže také rozvoj čistých obnovitelných zdrojů energie: například spalování biomasy, větrných či malých vodních elektráren. Nejsou tak nevýznamné, jak se někomu může zdát. Očekává se, že u nás jenom do roku 2010 pomohou snížit exhalace oxidu uhličitého asi o čtyři miliony tun – tedy množství odpovídající více než polovině všech českých osobních aut. Oficiální vládní studie spočetla, že v roce 2030 mohou vyrábět 30% současné české spotřeby energie.

Nová pracovní místa

Podmínkou úspěchu čistějších technologií jsou ovšem účinná opatření, která budou motivovat k investicím

do čistých zdrojů. Klíčovým bude rozhodnutí o velikosti průmyslového znečištění, které vláda přijme v národním plánu pro obchodování s emisemi.

Čistá energetika vytvoří nová pracovní místa. Například na kilowatthodinu vyrobenou z obnovitelných

zdrojů připadá dvakrát až pětkrát více (podle typu zdroje) zaměstnanců než při těžbě a spalování uhlí. Vyšší náklady se vykompenzují palivem, které je levné nebo rovnou zdarma. Zvýšení energetické efektivity rozpumpuje průmyslová odvětví, která dodávají příslušné technologie.

Klíčovou příležitostí ke snížení vysokého znečištění z uhelných elektráren a těžkého průmyslu bude národní plán pro druhé kolo evropského obchodování s emisemi. Vláda v něm musí stanovit takovou výši exhalací, aby podniky přiměla k jejich snížení. Podpoří tím také investice do čistých technologií.

foto: Martin Sucharda/Hnutí DUHA

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás.

Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.

Hnutí DUHA prosazuje snížení exhalací z českých elektráren. **Naše práce se neobejde bez finanční pomoci lidí, jako jste Vy: více informací na www.hnutiduha.cz/podpora.**